

УЗГОДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ В КОНТРОЛІ

Уточнено терміни “господарський”, “фінансово-господарський”, “економічний” контроль та виділено предмет господарського контролю як практичної діяльності

Постановка проблеми. Для визначення господарського контролю використовуються різноманітні терміни: господарський, економічний, фінансово-господарський контроль, фінансовий, контроль рублем. Необхідно визначити відмінність між цими поняттями з метою визначення меж господарського контролю, що визначають предмет нашого дослідження.

Метою написання статті є уточнення термінів “господарський”, “фінансовий”,

“економічний” контроль для окреслення предметної області наукового дослідження.

Викладення основного матеріалу. Проведений аналіз обліково-економічної літератури свідчить про неоднозначність та дискусійність використання термінів “господарський”, “фінансово-господарський” та “економічний” контроль вітчизняними вченими (табл. 1).

Таблиця 1. Використання терміну “господарський”, “фінансово-господарський” та “економічний” контроль вітчизняними вченими

Автор	Господарський контроль	Фінансово-господарський контроль	Економічний
1. Белов М.Г. [1., с. 3]	+	-	-
2. Ізбицький Л.М. [2., с. 21]	+	-	-
3. Помазков Н.С. [3]	+	-	-
4. Вознесенський Е.А. [4, с. 69]	+	-	-
5. Мезенцев П.В. [5, с. 3-4]	+	-	-
6. Вейцман Н.Р. [6, с. 701]	+	-	-
7. Шпіг О.А. [7, с. 35]	+	-	-
8. Дундуков Г.С., Богдашев П.П. [8]	+	-	-
9. Бутинець Ф.Ф. [9]	+	-	-
10. Мурашко В.М. [10, с. 5]	-	+	-
11. Радостовець В.К. [11, с. 7]	-	+	-
12. Белобжецький І.А. [12]	-	+	-
13. Білуха М.Т. [13]	-	+	-
14. Калюга Є.В. [14]	-	-	+
15. Штейнман М.Я. [15, с. 8-9]	-	-	+
16. Соловійов Г.А. [16]	-	-	+

Систематизуємо погляди науковців на “фінансово-господарський” та “економічний” використання термінів “господарський”, контроль (табл.2).

Таблиця 2. Систематизація поглядів науковців на використання термінів “господарський”, “фінансово-господарський” та “економічний” контроль

Назва контролю	Автори
Господарський	Белов М.Г., Ізбицький Л.М., Помазков Н.С., Вознесенський Е.А., Мезенцев П.В., Вейцман Н.Р., Шпіг О.А., Дундуков Г.С., Богдашев П.П., Бутинець Ф.Ф.,
Фінансово-господарський	Мурашко В.М., Радостовець В.К., Белобжецький І.А., Білуха М.Т.
Економічний	Соловійов Г.А., Штейнман М.Я., Калюга Є.В.

Перші дослідження окремих сторін господарського контролю належать проф. Н.Р. Вейцману (1954). Поняття “господарсько-фінансовий” контроль в радянській економічній літературі вперше зустрічається у 1967 р. у проф. В.К. Радостовця [11, с. 7]. Проф. І.А. Белобжецький називає контроль фінансово-господарським, який є “спеціалізованими діями наділених контрольними функціями державних та суспільних органів з перевірки господарської та фінансової діяльності підприємств та організацій матеріального виробництва та невиробничої сфери” [12]. Але у 1985 р. контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств та об’єднань він називає фінансовим, підкреслюючи, що його не можна відокремити від господарського та адміністративного [17, с. 11].

У 1984 р. проф. М.Я. Штейнман доводить, що найбільш точною назвою контролю в сфері матеріального виробництва є назва “економічний” контроль [15, с. 8-9]. Ще раніше цю точку зору обґрунтував Г.А. Соловйов (у 1977 р.). Однак в той же час проф. М.Я. Штейнман використовує термін “внутрішньогосподарський контроль”, а не “внутрішньоєкономічний”. Проф. М.Я. Штейнман пише: “Поняття “господарський” щодо контролю повинно включати в себе і такі специфічні аспекти, як соціальний та правовий, що покладені в основу самостійних видів контролю” [15, с. 8]. Але контроль органічно пов’язаний з правом, оскільки норми права і контролю є засобами регулювання виявлених відхилень.

Ізбицький Л.М. пропонує господарський контроль поділяти на три види: технологічний, економічний та фінансовий [2, с. 21].

За визначенням М. Клімаса господарський контроль охоплює сферу виробництва та розподілу матеріального майна, його рух, матеріальні послуги, а також ту частину його діяльності, яка надає допоміжні послуги [18, с.114].

Проф. Бутинець стверджував, що господарський контроль як єдине ціле охоплює не тільки матеріальне виробництво, але й невиробничу сферу. Як стверджує В.М. Мурашко, фінансово-господарський контроль – це творчий процес дослідження, спостереження, перевірки виробничої і невиробничої фінансової діяльності, які здійснюються відповідними суб’єктами управління, наділеними певними функціями контролю, з метою виявлення відхилень від установлених параметрів цієї діяльності, усунення та попередження негативних явищ і тенденцій [10, с. 5].

Вважаємо, що для з’ясування істини у тлумаченні господарського контролю (фінансово-господарського, економічного) необхідно дослідити терміни “господарство”, “господарська діяльність”, “економіка”, які покладені в основу визначення контролю.

Перелік статей, присвячених контролю фінансово-господарської діяльності, надрукованих в журналах “Финансы СССР” и “Бухгалтерский учет”, представлено в таблиці 3.

Таблиця 3. Узагальнення переліку статей, присвячених контролю, опублікованих протягом 1950-2004 рр. у журналах “Финансы СССР” та “Бухгалтерский учет”

Назва діяльності	Прізвища авторів	Кількість авторів	
		осіб	%
Фінансово-господарська	Телеубаев А.Ж., Акишев С.Ш., Козалёв Л.А., Тимофеева Т.Н., Голованев Н.М., Карпачев Г., Халилов К., Федичева М., Скрипников Г.Ф., Бугов Ф.А., Рожков Ю.В.	11	40
Господарська	Зверев А.Г., Щавелев А., Татур С., проф., Шоломович И., Огородников Б., Цагарели Д., Литвин Ю., Куттумуратов Т., Дмитренко Т.М., Вайслейб Б.П., Суйц В.П., Охрименко А.Т., Соловьев Г.А., Тимченко В.А.	14	50
Фінансова	Иванова В.Г., Фонарев Е., Шапиро Б.	3	10
Разом		28	100

Аналіз таблиці 3 надає можливість стверджувати, що у розглянутих періодичних виданнях використовувались як термін “господарська”, так і “фінансово-господарська” діяльність. Термін “фінансова” діяльність використовувався в меншому ступені, що свідчить про те, що вона не відокремлювалась від господарської. Майже не використовувався термін “економічна” діяльність, оскільки економіка ототожнювалась з народним господарством.

На першому етапі визначимо тотожність або відмінність термінів “господарський” та економічний” контроль. З цією метою проаналізуємо, як визначається термін “господарство” та “економіка” в тлумачних словниках.

Згідно зі словником С.І. Ожегова, господарство має декілька значень: 1) те ж, що і економіка; 2) виробництво; 3) обладнання будь-якого виробництва; 4) сукупність предметів, необхідних в побуті; 5) виробнича одиниця; 6) роботи з впорядкування побуту [19]. Відповідно економіка – це сукупність виробничих відносин, що відповідають даному ступеню розвитку виробничих сил суспільства, пануючий спосіб виробництва в суспільстві.

Дал В. трактує господарство як 1) домоведення, домовпорядкування; 2) управління порядком та витратами в установі, наприклад, на заводі [20, с. 557].

Райзберг Б.А. визначає господарство наступним чином: “це сукупність природних та зроблених руками людини засобів, що використовуються людьми для створення, підтримки, покращення умов та засобів існування, життєзабезпечення” [21, с. 370]. Відповідно автор надає наступне визначення економіці: “Економіка (від гр. oikos – дом, господарство та nomos- правило, закон; в сукупності – правила ведення господарства) – це: 1) господарство, сукупність засобів, процесів, об’єктів, що використовуються людьми для забезпечення життя, задоволення потреб шляхом створення необхідних людині благ, умов та засобів існування із застосуванням праці; 2) наука про господарство, способи його ведення людьми,

відносинах між людьми в процесі виробництва та обміну товарів, закономірностях здійснення господарських процесів” [там же, с. 393].

В “Економічній енциклопедії” під керівництвом О.М. Румянцева зазначено: “Економіка – 1) сукупність виробничих відносин історично визначеного способу виробництва, економічний базис суспільства; 2) народне господарство країни, що включає відповідні галузі та види виробництва або його частину; 3) галузь науки, що вивчає функціональні або галузеві аспекти економічних відносин” [22, с. 438].

У наведеному визначенні стверджується, що економіка є економічним базисом суспільства. Вважаємо, що відносини контролю завжди включають в себе як базисні, так і надбудовні відносини. Базисні відносини роблять контроль політекономічною категорією, а відносини надбудови – управлінською.

В економічній науці колишнього СРСР переважала модель економіки, яка називалась політекономією соціалізму. Відповідно, вважалось, що в західних країнах існувала політекономія капіталізму (економікс – в західній термінології). Однією з принципових відмінностей між названими моделями визначалось те, що об’єктом дослідження в економікс є економічна діяльність, а в політекономії соціалізму – економічні відносини.

В форматі моделі політекономії соціалізму економіка досліджувалась в трьох аспектах, зазначених вище: як сукупність виробничих відносин; як народне господарство країни; як галузь науки.

Вважаємо, що ототожнення економіки з народним господарством країни і надає можливість ототожнити господарський та економічний контроль між собою.

На другому етапі дослідження з’ясуємо, як співвідносяться між собою фінансовий та господарський контроль, фінансова та господарська діяльність. Проблема співвідношення господарської та фінансової діяльності є актуальною. Її вирішення призведе до усунення неточностей у виділенні

предметної області господарського та фінансового контролю і до уникнення дублювання функцій контролюючих органів.

Якщо звернутись до економічної літератури, то в ній зустрічаються різні точки зору щодо визначення фінансової діяльності. Так, Е. Соломон відзначає, що фінансова діяльність – це зіткнення між джерелами засобів підприємства і їх використанню. Дж. Павард свідчить, що фінансова діяльність – це тип протистояння між підприємством і фінансовими партнерами. Консо А.П. визначає фінансову діяльність як “діяльність, яка створює і запроваджує в життя фінансові рішення всередині підприємства”. Причому фінансове рішення - це вибір “... між володінням тими чи іншими видами цінностей (майном, паперами, грошима, боргами)” [23, с. 15].

Неоднозначність поглядів пов’язана з тим, що у сучасній фінансовій науці не існує типової схеми або моделі фінансової діяльності підприємств. Вважаємо, що причиною цього є плутанина, яка виникла при ототожненні грошового потоку та фінансів. Безпосередньо сам по собі грошовий потік не є фінансами (як, наприклад, рух є формою існування матерії, але це не означає, що рух - це матерія). Рух грошових коштів в процесі утворення, а потім використання (розподілу) фондів грошових коштів - це фінансові відносини. Без грошових потоків неможливо створити фонди, які завдяки фінансовим відносинам в подальшому будуть уречевлені в основних та оборотних фондах або інших інвестиціях. Такий підхід базується на тому, що підприємства залучають гроші на платній основі, тобто як капітал. А рух грошей в якості капіталу – це завжди фінансові відносини. Каленський М.М. і Стефанюк І.Б. пишуть: “В усіх фінансових операціях відбувається рух коштів від одного власника або розпорядника до іншого...” і далі “... водночас на поверхні економічних явищ фінанси проявляють себе як грошові відносини між різними учасниками господарювання. Таким чином, у суті фінансів відображається не вся сукупність

економічних відносин, а лише грошові відносини або такі операції, які можна оцінити у вартісних вимірниках” [24, с. 8].

В сучасних законодавчих актах також існує плутанина щодо господарської та фінансової господарської діяльності. Очевидно, це є причиною різних назв контролю (фінансово-господарський, господарський, економічний).

На законодавчому рівні визначення фінансової діяльності подано в П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів” П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів”. Згідно з П(С)БО 4 “фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства” (п. 3 П(С)БО “Звіт про рух грошових коштів”). Причому, якщо розглядати фінансові доходи, то під ними розуміють дивіденди, відсотки по отриманих кредитах, випущених облігаціях, фінансовій оренді тощо. Однак досить часто в законодавчих актах зустрічається термін “фінансово-господарська діяльність”, визначення якого в жодному нормативному документі не подається. Термін “господарська діяльність” визначається в п.1.31 ст.1 ЗУ “Про оподаткування прибутку підприємств” у редакції Закону України від 22.05.97 р. № 283/97 – ВР, зі змінами [25], у ст.1 Закону про ліцензування [26]: “Господарська діяльність – будь-яка діяльність, у т.ч. підприємницька, юридичних осіб, а також фізичних осіб – суб’єктів підприємницької діяльності, пов’язана з виробництвом (виготовленням) продукції, торгівлею, наданням послуг, виконанням робіт”. Але як сформулювати визначення фінансової діяльності? Це досить важливе і одночасно складне питання, від вирішення якого залежить розмежування суб’єктів та об’єктів господарського та фінансового контролю. Вважаємо, що фінансова діяльність – складова частина господарської діяльності, тому вживання словосполучення “фінансово-господарська” є некоректним. Цікаво, що в чинних

нормативних актах, як дав роз'яснення Комітет Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності в листі від 1.10.01 р. №06-10/565, термін і економічне значення “фінансово-господарської” та “господарської” діяльності є тотожними.

Якщо ж взяти до уваги Бюджетний Кодекс [27], то, розглядаючи питання контролю (ст. 26 “Аудит та фінансовий контроль”), розмежовано фінансову та господарську діяльність, однак, не визначаючи понять “фінансова” та “господарська” діяльність. В проєкті ЗУ “Про фінансовий контроль” [28] використовується термін “фінансово-господарська діяльність – це діяльність суб’єкта господарювання, пов’язана з прийняттям управлінських рішень, які стосуються операцій з об’єктами права власності такого суб’єкта, фінансовими та матеріальними ресурсами та іншими активами, що перебувають в його управлінні або повному господарському віданні, а також з їх зобов’язаннями” (ст. 1 ЗУ “Про фінансовий контроль в Україні”). Однак вважаємо, що недоцільно вважати термін “фінансово-господарська діяльність”, якщо в назві документу є слово “фінансовий”.

Під господарською діяльністю згідно з Господарським Кодексом розуміється діяльність суб’єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність (п. 1. ст. 3 Господарського кодексу України) [29].

Якщо дослідити Господарський кодекс України, то фінансові відносини виключаються з предмету його регулювання: “Не є предметом регулювання цього Кодексу: фінансові відносини за участі суб’єктів господарювання, що виникають в процесі формування та контролю виконання бюджетів всіх рівнів” (с. 4 Кодексу, с. 4) [там же].

Згідно з Господарським Кодексом, фінансова діяльність суб’єктів господарювання включає грошове та інше

фінансове посередництво, страхування, а також допоміжну діяльність у сферах фінансів та страхування. Допоміжною діяльністю у сфері фінансів та страхування є недержавне управління фінансовими ринками, біржові операції з фондовими цінностями, інші види діяльності (посередництво у кредитуванні, фінансові консультації, діяльність, пов’язана з іноземною валютою, страхуванням вантажів, оцінювання страхового ризику та збитків, інші допоміжні види діяльності) (стаття 333 глави 35 Господарського кодексу).

Незважаючи на те, що господарська діяльність в умовах ринкової економіки узагальнюється за допомогою грошового вимірника (фінансового критерію), Господарський Кодекс обмежує сферу та предмет його регулювання лише грошовими відносинами. Це надає можливість стверджувати, що предметом господарського контролю є господарські відносини.

Господарський Кодекс, відповідно, регулює три групи відносин: господарсько-виробничі, що виникають між суб’єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності; організаційно-господарські, що складаються в процесі управління цією діяльністю, та внутрішньогосподарські відносини, що не виходять за межі господарюючого суб’єкта.

Сферу господарських відносин згідно з Кодексом становлять господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини (рис. 1).

Господарсько-виробничими є майнові та інші відносини, що виникають між суб’єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності. До них, зокрема, належать договірні відносини між суб’єктами підприємницької діяльності і, відповідно, відносини, що виникають між ними у разі порушення таких зобов’язань.

Рис.1. Сфера господарських відносин згідно з Господарським Кодексом

Під організаційно-господарськими відносинами розуміються відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю. Наприклад, відносини між суб'єктом підприємницької діяльності та органом державної податкової служби з приводу сплати податків тощо належать саме до організаційно-господарських. До них також належать відносини між суб'єктом підприємницької діяльності – юридичною особою та його засновниками.

Внутрішньогосподарськими, у свою чергу, є відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами. Зокрема, у процесі затвердження положення про структурний підрозділ (філію, представництво) та виділення йому майна суб'єктом підприємницької діяльності-власником між власником та філією складаються такі відносини.

Зважаючи на все вищенаведене, не слід плутати поняття “господарські відносини” із поняттям “відносини у сфері господарювання”, яке є ширшим, відносно першого, поняттям. Адже відносинами у сфері господарювання є і трудові відносини між найманим працівником і роботодавцем — суб'єктом господарювання (підприємцем), і відносини між суб'єктами господарювання і споживачами, і відносини, що складаються з приводу звернення до судів та інших

державних органів суб'єкта господарювання (споживача, працівника тощо) за захистом своїх порушених прав. Відповідно, коло учасників “відносин у сфері господарювання” ширше за коло учасників господарських відносин (останні належать до учасників відносин у сфері господарювання).

Пристаюючи до положення Господарського кодексу до видів контролю, вважаємо, що сфері внутрішньогосподарських відносин властивий внутрішньогосподарський контроль; сфері організаційно-господарських відносин – державний нагляд та контроль, сфері господарсько-виробничих відносин – контроль за виконанням договірної дисципліни суб'єктами господарювання.

Однією з концептуальних новацій Господарського Кодексу є комплексний підхід до правового регулювання господарських відносин, який включає організацію здійснення господарської діяльності. Такий підхід дозволяє зосередити в одному правовому акті важелі державного впливу на господарський порядок, взаємовідносини держави із суб'єктами господарювання, а також взаємовідносини останніх між собою.

Для внутрішньогосподарського контролю характерні горизонтальні відносини, для державного нагляду та контролю – вертикальні.

Це надає можливість стверджувати, що господарський контроль – це контроль, що охоплює господарські відносини і процеси, що відбуваються в господарських системах

різних ієрархічних рівнів. Таким чином, господарський контроль охоплює всю, без виключення, господарську систему країни.

Узагальнюючи все вищесказане, зазначимо, що предметом дослідження господарського контролю як практичної діяльності є господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини, які в сукупності складають сферу господарських відносин. Дослідження проблем господарського контролю не повинно обмежуватись одним із зазначених видів господарських відносин. Застосування системного підходу до дослідження предмету господарського контролю дозволить надати йому комплексний характер.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. В форматі моделі політекономії соціалізму економіка досліджувалась в трьох аспектах, зазначених вище: як сукупність виробничих відносин; як народне господарство країни; як галузь науки. Ототожнення економіки з народним господарством країни і надає можливість ототожнити господарський та економічний контроль між собою.

2. Аналіз нормативно-правової бази, яка регулює господарські та фінансові відносини в Україні, свідчить, що відсутня єдина позиція щодо співвідношення фінансово-господарської та господарської діяльності. Неоднозначність поглядів пов'язана з тим, що у сучасній фінансовій науці не існує типової схеми або моделі фінансової діяльності підприємств. Причиною цього є плутанина, яка виникла при ототожненні грошового потоку та фінансів. Вважаємо, що фінансова діяльність – складова частина господарської діяльності (оскільки виробничі відносини узагальнюються за допомогою грошового вимірника), тому вживання словосполучення “фінансово-господарська” є некоректним.

3. Незважаючи на те, що господарська діяльність в умовах ринкової економіки узагальнюється за допомогою грошового

вимірника (фінансового критерію), Господарський Кодекс обмежує сферу та предмет його регулювання лише господарськими відносинами. Це надає можливість стверджувати, що предметом господарського контролю є господарські відносини, а саме: господарсько-виробничі, що виникають між суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності; організаційно-господарські, що складаються в процесі управління цією діяльністю, та внутрішньогосподарські відносини, що не виходять за межі господарюючого суб'єкта. Такий підхід дозволяє зосередити в одному правовому акті важелі державного впливу на господарський порядок, взаємовідносини держави із суб'єктами господарювання, а також взаємовідносини останніх між собою. Для внутрішньогосподарського контролю характерні горизонтальні відносини, для державного нагляду та контролю – вертикальні. Таким чином, господарський контроль охоплює всю, без виключення, господарську систему країни.

4. Не слід плутати поняття “господарські відносини” із поняттям “відносини у сфері господарювання”, яке є ширшим, відносно першого, поняттям. Відповідно, коло учасників “відносин у сфері господарювання” ширше за коло учасників господарських відносин (останні належать до учасників відносин у сфері господарювання).

Це надає можливість стверджувати, що господарський контроль – це контроль, що охоплює господарські відносини і процеси, що відбуваються в господарських системах різних ієрархічних рівнів. Таким чином, господарський контроль охоплює всю, без виключення, господарську систему країни.

Список використаної літератури:

1. Белов Н.Г., Герич С.И. Ревизия и контроль в сельскохозяйственных предприятиях. – М.: Колос, 1970. – 288 с.
2. Избицкий Л.М. Ревизия и контроль в потребительской кооперации. – М.: Экономика, 1966. – 311 с.

3. *Помазков Н.С.* Счетные теории. Принцип двойственности и двойной записи. – Л.: Экономическое образование, 1929. – 242 с.
4. *Вознесенський Э.А.* Проблемы учебной литературы по курсу “Ревизия и контроль” // Бухгалтерський учт. – 1974. – № 10. – С. 68-70.
5. *Мезенцев П.В.* Ведомственный контроль в торговле. – М.: Экономика, 1976. – 150 с.
6. *Вейцман Н.Р.* Хозяйственный контроль. В кн.: Экономическая энциклопедия. Промышленность и строительство. – М.: Советская энциклопедия, 1965. – С. 701-703.
7. *Шниг А.А.* Еще раз о взаимосвязи бухгалтерского учета и контроля // бухгалтерский учет. – 1980. – № 3. – С. 32-36.
8. *Дундуков Г.С., Богдашев П.П.* Ревизия и контроль в торговле. – М.: Экономика, 1965. – 356 с.
9. *Бутынец Ф.Ф.* Проблемы хозяйственного контроля и ревизии в сельском хозяйстве: вопросы методологии, теории и практики // Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук. – Киев: Киевский институт народного хозяйства им. Д.С. Коротченко, 1986. – 48 с.
10. *Мурашко В.М.* Контроль і ревізії діяльності підприємств промисловості України. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 311 с.
11. *Радостовец В.К.* Ревизия и контроль в совхозах. – Алма-Ата: Кайнар, 1967. – 199 с.
12. *Белобжецкий И.А.* Финансово-хозяйственный контроль в управлении экономикой. – М.: Финансы, 1979.
13. *Белуха Н.Т.* Теория финансово-хозяйственного контроля. – К.: “Вища школа”, 1990. – 279 с.
14. *Калюга Є.В.* Реформування економічного контролю в Україні (теорія і практика) // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. 08.06.04 – Київ: Київський національний економічний університет, 2002. – 34 с.
15. *Штейнман М.Я.* Методологические проблемы контроля в сельском хозяйстве. – М., 1984. – 56 с.
16. *Соловьев Г.А.* Экономический контроль в системе управления. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 191 с.
17. Социалистический контроль: методы и проблемы. – К.: Наукова думка, 1985. – 252 с.
18. *Klimas M.* Elementary kontroly. – W-wa: PWE, 1967. – 276 с.
19. *Ожегов С.И.* Словарь русского языка. Ок. 57000 слов / Под. ред. чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой – М.: Рус. яз., 1987 г – 750 с.
20. *Даль В.* Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 тт. – Т.4: Н-В-Оформл “Диамант”, 1996. – 688 с.
21. *Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш.* Современный экономический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 496 с.
22. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия (в 4 томах). П50. Гл редактор А.М. Румянцев. – М.: “Советская энциклопедия”, 1980. – 672 с.
23. Фінансова діяльність підприємства: Навчальний посібник / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 326 с.
24. *Каленський Л.М., Стефанюк І.Б.* Контрольно-ревізійна служба – суб’єкт державного фінансового контролю підприємницької діяльності. – К.: Ін-т рег. досл. НАН України, 2001. – 203 с.
25. “Про оподаткування прибутку підприємств” у редакції Закону України від 22.05.97 р. № 283/97 – ВР, зі змінами // Баланс. – 2001. – № 43. – С. 6.
26. Закон України від 01.06.2000 р. № 1775-III “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, зі змінами.
27. Бюджетний Кодекс України № 2542-III від 21.06.2001 р. – К.: Атіка, 2001. – 80 с.
28. Проект Закону України “Про фінансовий контроль в Україні”.
29. Господарський Кодекс України: Офіційний текст. – К.: Кондор, 2003. – 208 с.

ВИГОВСЬКА Наталія Георгіївна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри бухгалтерського обліку і контролю Житомирського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

- проблеми фінансового контролю;
- фінансовий облік;
- фінансовий менеджмент